

Nieuwe (specifieke) eindtermen 2de-3de graad

PROVINCIAAL
ONDERWIJS
VLAANDEREN

Context

- Arrest Grondwettelijk Hof vernietigt (specifieke) eindtermen 2de-3de graad op 16 juni 2022
- Modernisering SO start in derde graad op 1 september 2023 met de nieuwe matrix en nieuwe studierichtingen. Belangrijk dat scholen ook onmiddellijk van start kunnen gaan met nieuwe specifieke eindtermen
- Na zomervakantie: akkoord tussen minister en onderwijsverstrekkers leidt tot conceptnota
- Strikt tijdschema opdat scholen op 1 september 2023 zouden kunnen starten

Opzet (cf. conceptnota)

- Ambitieuze (specifieke) eindtermen
- Doordachte keuzes maken en prioriteiten stellen rekening houdend met eigenheid en profilering van finaliteiten en studierichtingen
- Rekening houden met opmerkingen Grondwettelijk Hof m.b.t. gehanteerde methodiek, omvang, gedetailleerdheid en haalbaarheid van (specifieke) eindtermen
- Voorzien in de benodigde bijkomende ruimte voor het eigen pedagogisch project en de, in beginsel, verzoenbaarheid ermee

Aanpak (cf. conceptnota)

- Eindtermen zijn ambitieuze minimumdoelen
- Conform kaderdecreet onderwijsdoelen:
  - 16 sleutelcompetenties
  - ET per finaliteit
  - Sobere, duidelijke, competentiegerichte, evalueerbare ET
- Reductie en versobering vertrekkend van de vernietigde (specifieke) eindtermen
- Eindtermen basisvorming haalbaar voor alle leerlingenprofielen binnen een finaliteit
  - Evenwicht basisvorming – specifieke vorming (SET en/of BK)
  - Basisvorming kan via SET verder uitgediept worden om recht te doen aan eigenheid en ambitieniveau van elke studierichting

Werkwijze (cf. conceptnota)

- Overkoepelende commissie (onderwijsverstrekkers + AHOVOKS)
  - Haalbaarheid bewaken
  - Voorstellen ter reductie en versobering naar OC
  - Beslissen in geval van niet-consensus
- Ontwikkelcommissies (leraren, specialisten hoger onderwijs, onderwijsverstrekkers)
  - Bespreking voorstellen (specifieke) eindtermen
  - Bespreking formele tussentijdse feedback
- Valideringscommissie (inspecteurs + specialisten hoger onderwijs)
  - Evalueerbaarheid, coherentie, consistentie

Proces

- Voorstel van doelen wordt geformuleerd door de onderwijsverstrekkers en aan de ontwikkelcommissies bezorgd
- De ontwikkelcommissies bespreken de voorstellen en passen deze in consensus aan (herformuleringen, schrappingen, toevoegingen)
- Resultaat van deze bespreking gaat naar de valideringscommissie
- De valideringscommissie bezorgt haar feedback aan ontwikkelcommissie
- De ontwikkelcommissie bespreekt de feedback en formuleert in consensus haar antwoord (waar wordt op ingegaan en waarop niet) aan de valideringscommissie

Specifieke eindtermen: aanpak

Cf. vernietigde specifieke eindtermen 2de-3de graad

- Doorstroomprofiel per studierichting
  - D-finaliteit: academische en professionele bacheloropleidingen
  - D/A-finaliteit: professionele bacheloropleidingen
- O.b.v. doorstroomprofiel: koppeling van (onderdelen) van wetenschapsdomeinen aan studierichting 3de graad
  - Elke studierichting D-finaliteit: combinatie van onderdelen wetenschapsdomeinen vormt een uniek geheel
  - Elke studierichting D/A-finaliteit: combinatie van onderdelen wetenschapsdomeinen vormt samen met gekoppelde beroepskwalificaties een uniek geheel
- Doel specifieke minimumdoelen (in combinatie met basisvorming):
  - Meer leerlingen stromen *met succes* door naar hoger onderwijs
  - Voldoende onderscheid tussen eigen profiel van elke studierichting

(Specifieke) eindtermen: voor/na modernisering

Huidige situatie (voor modernisering so)	Nieuwe situatie (modernisering so)
Eindtermen basisvorming per onderwijsvorm: <ul style="list-style-type: none"> - aso - tso/kso - bso	Eindtermen per finaliteit: <ul style="list-style-type: none"> - DG en DO D-finaliteit (tso/kso en aso) - D/A-finaliteit (tso/kso) - A-finaliteit (bso)
Specifieke eindtermen: <ul style="list-style-type: none"> - Poolgebonden - Enkel voor aso-studierichtingen	Specifieke eindtermen: <ul style="list-style-type: none"> - In functie van het doorstroomprofiel - Voor elke studierichting D- en D/A-finaliteit
/	Doelen die leiden naar beroepskwalificaties voor elke studierichting D/A- en A-finaliteit

Voorbeeld doorstroomprofiel-wetenschapsdomeinen D/A-finaliteit

Elektromechanische technieken (D/A)	Taal en communicatie (D/A)
<ul style="list-style-type: none"> • /Industriële wetenschappen en Technologie (Autotechnologie, Elektromechanica, Energiemanagement, Energietechnologie, Ecotechnologie, Luchtvaart), Nautische wetenschappen • /Onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • /Handelswetenschappen en Bedrijfskunde (Communicatiemanagement, Journalistiek, Media en Entertainment business, Office management) • /Onderwijs
<ul style="list-style-type: none"> • Generieke doorstroomcompetenties • Toegepaste wiskunde:<ul style="list-style-type: none"> - Goniometrie en vectoren - Uitgebreide analyse en algebra - Toegepaste ruimtemeetkunde • Toegepaste informaticawetenschappen:<ul style="list-style-type: none"> - Software bewerken • Toegepaste fysica:<ul style="list-style-type: none"> - Basis toegepaste fysica - Toegepaste elektriciteit en elektronica - Toegepaste mechanica • STEM-engineering	<ul style="list-style-type: none"> • Generieke doorstroomcompetenties • Taalwetenschappen:<ul style="list-style-type: none"> - Pragmatiek • Nederlands:<ul style="list-style-type: none"> - Pakket uit communicatieve vaardigheden • Frans, Engels<ul style="list-style-type: none"> - Pakket uit communicatieve vaardigheden - Pakket uit taalsystematiek • Duits:<ul style="list-style-type: none"> - Pakket uit de communicatieve vaardigheden - Pakket uit taalsystematiek

Voorbeeld doorstroomprofiel-wetenschapsdomeinen D-finaliteit

Technologische wetenschappen en engineering (DG D)

- Toegepaste wetenschappen, Industriële wetenschappen en Technologie, Productontwikkeling, Wetenschappen (Informatica, Computerwetenschappen) / Handelswetenschappen (Toegepaste informatica), Industriële wetenschappen en Technologie, Nautische wetenschappen
- /Onderwijs

- Generieke doorstroomcompetenties
- Gevorderde wiskunde
- Informaticawetenschappen:
  - Algoritmen en programmeren
- Pakket uit de uitgebreide chemie
- Gevorderde fysica:
  - Elektromagnetisme
  - Elektrodynamica
  - Elektronica
  - Mechanica
  - Thermodynamica
  - Fluidomechanica
- STEM-engineering

Economie-moderne talen (DO D)

- Taal- en letterkunde, Toegepaste taalkunde, Gecombineerde studiegebieden (Afrikaanse talen en culturen, Oost-Europese talen en culturen, Oosterse talen en culturen, Taal- en regiostudies)
- Gecombineerde studiegebieden (International Affairs, Sociaal-economische wetenschappen), Politieke en sociale wetenschappen, Rechten, Notariaat en Criminologische wetenschappen / Onderwijs
- Handelswetenschappen en Bedrijfskunde / Handelswetenschappen en Bedrijfskunde

- Generieke doorstroomcompetenties
- Taalwetenschappen:
  - Algemene aspecten m.b.t. taalsystematiek
  - Sociolinguïstiek m.i.v. interculturele aspecten
  - Taalverwerving en taalontwikkeling
- Nederlands:
  - Algemene uitbreiding
  - Taalsystematiek
  - Literatuur
  - Communicatieve vaardigheden: mondelinge teksten samenvatten
- Frans, Engels
  - Algemene uitbreiding
  - Communicatieve vaardigheden: teksten samenvatten
  - Taalsystematiek
  - Literatuur
- Duits:
  - Communicatieve vaardigheden
  - Taalsystematiek
  - Literatuurbeleving
- Uitgebreide wiskunde i.f.v. economie
- Economie:
  - Uitgebreide algemene economie
  - Bedrijfswetenschappen en recht

Specifieke eindtermen: aanpak

- Bepaalde inhouden uit vernietigde eindtermen basisvorming zijn voor sommige studierichtingen doorgeschoven naar de specifieke vorming (i.c. specifieke eindtermen)

Voorbeelden

- SC 2 competenties in het Nederlands : onderdeel 'Nederlands: algemene uitbreiding' in
  - alle domeinoverschrijdende studierichtingen
  - domeingebonden studierichtingen Taal en communicatiewetenschappen, Welzijnswetenschappen en Woordkunst-drama
- SC 6 competenties inzake wiskunde: uitbreiding wiskunde door inhouden wiskunde toe te voegen aan onderdelen 'gevorderde wiskunde' of 'uitgebreide wiskunde i.f.v. wetenschappen' in
  - alle domeinoverschrijdende studierichtingen met component wiskunde of wetenschappen in de benaming
  - alle domeingebonden STEM-studierichtingen, Biotechnologische en chemische wetenschappen en Architecturale vorming
- SC 8 historisch bewustzijn: bijkomend onderdeel 'historisch bewustzijn' via specifieke eindtermen in alle domeinoverschrijdende studierichtingen

Voorbeeld 'doorgeschoven eindterm'

Specifieke eindtermen 3de graad 'Nederlands: algemene uitbreiding' voor

- Taal en communicatiewetenschappen, Welzijnswetenschappen, Woordkunst-drama
  - alle domeinoverschrijdende studierichtingen
-
- De leerlingen benoemen kenmerken van het taalsysteem en passen inzicht erin toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.
    - Herkomst van woorden: inheems woord, anglicisme, germanisme, gallicisme, belgicisme
    - Betekenisrelaties: hyponiem, hyperoniem, pleonasme, tautologie, contaminatie;
    - Vormen van humor: sarcasme, cynisme, parodie
    - Uitspraaktekens
  - De leerlingen analyseren hoe in literaire teksten betekenissen worden gecreëerd met narratieve, retorische, poëtische en theatrale structuren en technieken.
    - Elementen van spanningsopbouw: spanningsboog, climax, cliffhanger
    - Vertelperspectief: auctoriële, personale, onbetrouwbare verteller
    - Literaire stromingen uit verschillende periodes: middeleeuwen, vroegmoderne tijd, moderne tijd, hedendaagse tijd

Opbouw (specifieke) eindtermen

Kennis

- Zoveel mogelijk geïntegreerd in doelzin
  - Indien nodig apart geëxpliciteerd in bijkomende afbakening: aanvulling of precisering van elementen die niet noodzakelijk uit doelzin blijken, maar van belang zijn om doelzin te realiseren
- 11.01 De leerlingen beargumenteren binnen een persoonlijk of gezinsbudget keuzes bij aankopen rekening houdend met de totale kostprijs en de financieringskost.
- Belang van financiële engagementen op korte en lange termijn
  - Eenmalige en terugkerende kosten
  - Consumentenkrediet

Opbouw (specifieke) eindtermen

Zoals-constructies

- Opgenomen in de memorie om bepaalde eindtermen te concretiseren of te verduidelijken
  - De constructie is illustratief en kan de gebruiker verder op weg helpen
- 09.02. De leerlingen beschrijven oorzaken, spreiding en gevolgen van natuurfenomenen.
- Memorie:
- Natuurfenomenen zoals aardbevingen, vulkanen, overstromingen, hittegolven, het noorderlicht, vorming van gebergten, vorming van eilanden.
- Oorzaken van natuurfenomenen zoals versterkt broeikaseffect, klimaatverandering, ontbossing, platentektoniek, zonnewind.

Inhoudelijke vernieuwing specifieke eindtermen

Voorbeelden

- Taaltechnologie in Moderne talen, Taal en communicatiewetenschappen
- Filosofie, Statistiek in Humane wetenschappen, Welzijnswetenschappen
- Informaticawetenschappen in Wetenschappen-wiskunde, Economie-wiskunde, Latijn-wiskunde
- ...